

Cultuur

Manifest

Arnhem

CultuurManifest Arnhem

Op zoek naar alternatieven voor Cultuur in Rijnboog

Misschien is de kredietcrisis zo gek nog niet. Het is goed om weer eens te beseffen dat de bomen niet tot in de hemel groeien, dat een halt wordt toegeroepen aan ons ongebreidelde consumentisme. En dat de banken gewoon weer saai gaan bankieren. De crisis noopt tot bezinning en heroverweging. Wereldleiders en nationale regeringen smeden plannen om het tij te keren.

Ook regionale en lokale overheden worden gedwongen om hun plannen opnieuw tegen het licht te houden. Daarom zou het goed zijn als het stadsbestuur van Arnhem zich eveneens gaat herbezinnen op haar plannen, waaronder die voor Cultuur in Rijnboog. De plannen voor Cultuur in Rijnboog getuigen van hoge ambities en lef. De investeringskosten worden geraamd op 120 miljoen, maar de praktijk leert dat het hierbij niet zal blijven. De financiële dekking van de stichtingskosten is nog lang niet rond. Over de exploitatiekosten voor de nieuwe huisvesting bestaat nog grote onduidelijkheid. Het financiële risico van de huidige investeringsplannen is groot en dreigt de draagkracht van de stad te boven te gaan. Wij maken ons daarover grote zorgen. Daarom willen wij concrete alternatieven aandragen en op die wijze een bijdrage leveren aan de discussie.

Investeren is noodzakelijk, maar niet alleen in stenen

Wij willen voorop stellen dat er absoluut geïnvesteerd moet worden in het Rijnbooggebied. Dat is nodig om Arnhem daadwerkelijk 'dichter bij de Rijn te brengen' en om tevens de noodzakelijke kwaliteit te waarborgen. Daarbij is een impuls voor de cultuurinstellingen onverminderd noodzakelijk. De inhoudelijke ambities moeten dan ook gehandhaafd blijven. Maar wij denken dat de inbedding van de plannen in de stedelijke structuur moet worden bijgesteld om het geheel betaalbaar te houden. Het gaat daarbij niet alleen om (eenmalige) investeringen, maar ook om adequate budgetten voor exploitatie, onderhoud, programmering en nieuwe ontwikkelingen, zodat de culturele ambities ook daadwerkelijk inhoud krijgen. De veel voorkomende fout dat een prachtige gebouwen worden neergezet en er vervolgens geen geld is voor de daarbij passende exploitatie mag in Arnhem niet worden gemaakt.

Laten we het gewoon maar eens omdraaien. Hoeveel geld heeft Arnhem de komende jaren beschikbaar om te investeren in de culturele infrastructuur en in een dynamisch cultureel leven.

Als we uitgaan van de Haalbaarheidsstudie Cultuur in Rijnboog, dan heeft Arnhem een investeringsbudget beschikbaar van ongeveer 90 miljoen euro. Binnen dit budgettaire kader moet het mogelijk zijn om voor de betrokken culturele instellingen - hetzij op hun bestaande locatie, hetzij op een nieuwe locatie – dusdanige randvoorwaarden te scheppen, dat zij hun doelstellingen uitstekend kunnen realiseren.

Vier culturele knooppunten

De aantrekkelijkheid van de stad is gebaat bij verschillende culturele knooppunten gespreid over het centrum, waar voldoende activiteit en traffic is. Wij onderscheiden er vier:

- a. het Theaterkwartier aan de Rijn,
- b. het Beeldende Kunstkwartier (huidige museumlocatie en ArtEZ),
- c. het Muziekkwartier (Muis Sacrum e.o.)
- d. het Modekwartier in Klarendal.

Voor een vitale binnenstad is het tevens van groot belang dat er naast de knooppunten een weefsel is van kleinschalige cultuurvoorzieningen (theaters, galleries, poppodia, bioscopen etc) en van festivals en evenementen.

Good ownership : first things first

De eerste zorg moet zijn om de cultuurgebouwen die behoren tot het culturele erfgoed van de stad op een goede manier in stand te houden (onderhoud) en ze zo goed mogelijk te laten functioneren waarvoor ze zijn bestemd (exploitatie). Doordat er bijvoorbeeld ruim 20 jaar niet substantieel is geïnvesteerd in Schouwburg Arnhem, staat het theater er nu verweesd en verloederd bij. Dat dreigt ook te gebeuren met Muis Sacrum en het is eerder gebeurd met het Museum. Dus: toon 'good ownership' en regel 'first things first'.

Theaterkwartier aan de Rijn

Als het inderdaad aanmerkelijk en aantoonbaar goedkoper is om een nieuw theater te bouwen dan Schouwburg Arnhem op de huidige locatie grondig te renoveren en uit te breiden, laten we dán in Rijnboog een mooi theaterkwartier realiseren. Bouw een nieuw theater met een grote en een middenzaal, met een filmhuis erbij. Met de nieuwe Toneelfabriek en Huis Oostpool ontstaat zo een levendig Theaterkwartier aan de Rijn. In combinatie met bestaande en nieuwe horeca krijgt Arnhem dan een nieuw attractief uitgaansgebied. Ook zou kunnen worden overwogen om bij de bouw van het theaterkwartier tevens rekening te houden met nieuwe huisvesting voor Introdans, zodat

voorzieningen mogelijk kunnen worden gecombineerd en dit nationale topgezelschap een frequente vaste bespeler gaat worden van het nieuwe theater.

Beeldende kunst kwartier

Het Museum voor Moderne Kunst moet gewoon op de plek blijven waar het nu staat. Het is niet verstandig om zo'n unieke locatie op de stuwwal – 2 minuten lopen van Arnhem Centraal – op te geven. Bovendien is er net 10 miljoen aan het gebouw verspijkerd. De extra benodigde vierkante meters (ca. 750 m²) kunnen gemakkelijk worden bijgebouwd op de bestaande locatie, boven – dan wel ondergronds. In combinatie met het nabijgelegen ArtEZ ontstaat een mooi cluster op het gebied van beeldende kunst en vormgeving. De plannen voor de huisvesting van de nieuwe 'Master of Arts' –opleiding kunnen eventueel ingepast worden.

Muziekkwartier

Musis Sacrum is het oudste concertgebouw van Nederland (1847) en heeft een rijke geschiedenis. Arnhem heeft dan ook een roemrijk verleden als muziekstad, waar vermaarde orkesten en solisten uit de hele wereld optraden. Jammer genoeg is Musis Sacrum door vele verbouwingen aangetast en dreigt het gebouw en zijn omgeving verder te verloederen. Het verdient een totale opwaardering en een goede kleine zaal. Musis Sacrum zal primair een 'muziekhuis' moeten zijn, thuisbasis voor Het Gelders Orkest alsook van andere ensembles voor akoestische muziek en amateurmuziek. Wil Arnhem een duidende rol blijven spelen als cultureel brandpunt in het Oosten, dan is ook een forse investering in Musis Sacrum onontkoombaar. Enschede heeft bijvoorbeeld onlangs een gloednieuw Nationaal Muziekkwartier gerealiseerd voor zijn orkest, de opera en het conservatorium. Daarmee vergeleken steekt de Arnhemse situatie schamel af.

Heroverweeg plannen kenniscluster

De plannen voor het onderbrengen van de bibliotheek in een kenniscluster met de cultuureducatieve instellingen (Domein e.a.), de Volksuniversiteit, het Gelders Archief en het Historisch Museum, verdienen heroverweging. De huidige locatie van de bibliotheek aan de Koningsstraat is zo slecht nog niet. Bovendien zijn er belangrijke inhoudelijke en technologische ontwikkelingen waardoor de bibliotheek een heel andere positie moet gaan innemen. De toegevoegde waarde van clustering met de front-office van het archief en het historisch museum is niet zodanig dat dit een investering van vele tientallen miljoenen rechtvaardigt.

Programmatische samenwerking is niet afhankelijk van gecombineerde huisvesting, maar primair van visie, intrinsieke wil tot samenwerken en beschikbare programmabudgetten. Een 'virtueel' kenniscluster zou voor de toekomst wel eens profijtelijker kunnen zijn dan een 'stenen' cluster.

Heroverweging geldt ook voor het nut en de noodzaak van nieuwbouw van de cultuureducatieve instellingen en de Volksuniversiteit in Rijnboog. Decentralisatie van de cursusactiviteiten naar diverse wijken ligt meer voor de hand dan concentratie van deze activiteiten op zeer kostbare vierkante meters in het centrum van de stad. Ook bieden de ontwikkelingen rond de brede scholen steeds meer perspectief op inbedding van dit soort activiteiten in deze verbanden. Bovendien heeft Arnhem de laatste 10 jaar zeer veel geld gestoken in nieuwe onderwijshuisvesting voor het voortgezet onderwijs. Het ligt zeer voor de hand om na te gaan, in hoeverre deze – vaak uitstekend uitgeruste - accommodaties in middag - en avonduren onderdak kunnen bieden aan cultuureducatieve activiteiten. Centrale functies van de cultuureducatie-instellingen kunnen worden beperkt en goed ondergebracht worden binnen de bestaande huisvestingslocaties. Dat geeft bovendien culturele dynamiek in de binnenstad. Voor publiekspresentaties van de cultuureducatie-instellingen kan uiteraard ook gebruik worden gemaakt van nieuwe zalen van Musis Sacrum en het nieuwe theater in Rijnboog.

Tijd voor bezinning

De tijd is rijp voor bezinning en voor het doordenken van alternatieven. Het zou de ambitie moeten zijn om de ijzersterke punten van de stad te koesteren en verder uit te bouwen, in plaats van die in te leveren voor een hoogst riskant financieel avontuur met onduidelijk cultureel rendement. Binnen het beschikbare budgettaire kader van 90 miljoen euro moet het mogelijk zijn om dusdanige randvoorwaarden te scheppen, dat alle betrokken instellingen hun doelstellingen uitstekend kunnen realiseren. In dit stadium hebben wij ervan afgezien om een gespecificeerde onderbouwing te geven, maar het ligt voor de hand dat genoemde alternatieve oplossingen aanzienlijk goedkoper zullen uitpakken dan de bestaande plannen. Daardoor zullen zowel de investeringen als de exploitatie beter zijn te realiseren binnen het beschikbare budget. Wij zijn graag beschikbaar om in financiële zin mee te denken over andere mogelijkheden.

Nú is er nog tijd om te heroverwegen en alternatieve oplossingen te kiezen. Een oud spreekwoord luidt immers: 'beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald'.

Arnhem, 8 december 2008

Het CultuurManifest Arnhem is een initiatief van de volgende personen en instellingen:

Peter Berns, voormalig voorzitter Arnhemse Vereniging voor Kamermuziek

Feitse Boerwinkel, voorzitter Stichting Vrienden van de Kamermuziek

Marian Louppen, voorzitter Vereniging Vrienden van Het Gelders Orkest

Paul Plochg, voormalig secretaris Arnhemse Vereniging voor Kamermuziek

Marianne van Rijn, bestuurslid Arnhemse Vereniging voor Kamermuziek

Dit initiatief wordt mede ondersteund door:

Bestuur Vereniging Stadsschoon Arnhem

Liesbeth Brandt Corstius, voormalig directeur Museum voor Moderne Kunst Arnhem

Herman Hofman, voorzitter Stichting Jansbeek Open

Jan Houwert, voormalig voorzitter Raad van Bestuur van Koninklijke Wegener N.V.

Soheila Nayand, directeur Stichting Interart

Fons Plasschaert, voorzitter bestuur Mecenaat Het Gelders Orkest

Bert Slingenberg, voormalig wethouder gemeente Arnhem

Ronald Wanders, voorzitter bestuur Partners Het Gelders Orkest

Jan Terlouw, voormalig Commissaris van de Koningin in Gelderland

Albert van der Weide, beeldend kunstenaar

George Wiegel, algemeen directeur van Het Gelders Orkest

Ton Wiggers, algemeen directeur Introdans.